

Ribná Barbara

Beszámoló a Variológiai Kutatócsoport (VaKu) nemzetközi tudományos szimpóziumáról

A révkomáromi Selye János Egyetem Tanárképző Karának Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke mellett működő Variológiai Kutatócsoport (röviden: VaKu) 2023. március 31-én rendezte meg idei nemzetközi tudományos szimpóziumát *A helyesírás-tanítás aktuális kérdései* címmel. Az eseményen magyarországi, szlovákiai és romániai intézmények (egyetemek, kutatóközpontok) szakemberei vettek részt.

A kutatócsoportot több mint tíz éve, 2010. április 23-án alapították a tanszék nyelvészei azzal a céllal, hogy összehangolják a munkájukat. A tagok elsősorban a nyelvi variativitás, az anyanyelv-pedagógia és a tankönyvkutatás kérdéseivel foglalkoznak (például Lőrincz J. – Simon 2017; Lőrincz G. et al. 2018; Istók et al. szerk. 2020), nemrég azonban az online oktatás (Istók–Simon szerk. 2021) és a világjárvány nyelvre gyakorolt hatása (Istók–Lőrincz szerk. 2022) is felkeltette az érdeklődésüket.

A VaKu hosszú távú célja egy olyan rendszer kiépítése, amely a kutatómunkát végző nyelvészeket összekapcsolná a gyakorló magyartanárokkal, így a nyelvészeti kutatások eredményeit közvetlenül a tanári gyakorlatban is kamatoztathatná.

A szimpózium egy délelőtti online szekcióval vette kezdetét, így azok is bekapcsolódhattak a programba – előadók és érdeklődők egyaránt –, akik személyesen nem tudtak megjelenni.

A köszöntő beszédet Horváth Kinga, a Selye János Egyetem Tanárképző Karának dékánja tartotta, átfogó képet adva a VaKu múltjáról és jelenéről, a Kutatócsoport eddigi eredményeiről. Az ünnepélyes megnyitó után Simon Szabolcs, a SJE TTK Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének egyetemi docense mutatta be a Variológiai Kutatócsoport tíz évét az alapítástól kezdve az alapvető célokon át a VaKu aktuális helyzetéig.

Elsőként Antalné Szabó Ágnes, az ELTE egyetemi docense tartott előadást *A helyesírás-tanulás stratégiai* címmel. Felvázolta többek között a helyesírás-tanulás céljait és eredményeit, valamint a helyesírási kódváltás mint képesség, a kreatív helyesírási gondolkodás és a helyesírással kapcsolatos pozitív attitűd kialakításának a szükségességét. Bemutatta továbbá a helyesírás-tanítás során alkalmazható segédanyagok típusait: a szótárakat, a tanulmányköteteket, a példagyűjteményeket és az egyéb segédleteket. Megemlített különféle módszertani technikákat, ilyen például a grafikus vagy a felidéző eszközök alkalmazása, illetve a nehéz szavak szótára. A hatékony helyesírás-tanulás jellemzői közé sorolta a többféleképpen megvalósuló tanulást és a megértést, a rögzítést és a felidézést támogató tanulásmódszertani technikákat.

Magyari Sára, a Partiumi Keresztény Egyetem docense *A helyesírás presztízse a pedagógusképzésben* című előadásában a helyesírás helyzetét vázolta fel a romániai magyarok körében. Kutatásában oktatási dokumentumokat, egyetemi tanmeneteket és órarendeket, valamint

helyesírási gyakorlatokat és tollbamondásokat is elemzett. Beszámolt továbbá az általa megfigyelt tanórák tanulságairól. Eredményei szerint a helyesírás megtétele a kortól, a foglalkozástól, az oktatási ideológiától és a kisebbségi viszonytól sem független.

Kovács László, az ELTE Savaria Egyetemi Központjának habilitált egyetemi docense egy viszonylag kevésbé kutatott terület, a márkanevek és a helyesírás kapcsolatát vizsgálta. Beszért a márkanevek helyesírásáról *A magyar helyesírás szabályai* (AkH.¹²) alapján, és hangsúlyozta, hogy a márkák elnevezéseivel elsősorban a bennük rejlő gazdasági potenciál miatt, illetve számosságuk okán is érdemes foglalkozni.

Jánk István, az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem egyetemi adjunktusa, a Magyarságkutató Intézet tudományos munkatársa *A nyelvi másság és változatosság mint a helyesírási hibák potenciális forrása* című előadásában a különféle közösségi oldalakon előforduló hibákat illusztrálta képekkel, rámutatva arra, hogyan hanyagolják el a helyesírási szabályokat az egyes online platformokon.

A második délelőtti szekció Misad Katalin, a Comenius Egyetem habilitált egyetemi docensének előadásával kezdődött, amely a magyar történelmi személynevek szlovák nyelvű átírásával foglalkozott. Szó esett például a szlovák helyesírási szabályokról, továbbá ezek következetlenségeiről a magyar történelmi személynevek kapcsán.

Ludányi Zsófia, az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Jászberényi Campusának egyetemi adjunktusa, az ELKH Nyelvtudományi Kutatóközpont tudományos munkatársa a helyesírási tanácsadó portál (1) anyanyelvi oktatásban való használhatóságáról beszért. Hangsúlyozta, hogy bár a portál népszerű segédeszköz, mégsem pótolhatja teljesen a személyes nyelvi tanácsadást. A portállal kapcsolatos tipikus visszajelzések között a nem megfelelő eszköz használatát, illetve a nem megfelelő bemenet megadását említette. Fontosnak tartja tehát, hogy a pedagógusok a portál megfelelő használatára is megtanítsák a tanítványaikat.

Domonkosi Ágnes, az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem habilitált főiskolai tanára, az ELKH Nyelvtudományi Kutatóközpont tudományos főmunkatársa előadásában a problémaalapú anyanyelvi oktatás fontosságáról és annak helyesírási vonatkozásairól számolt be. Hangsúlyozta a jelenlegi tankönyvekben fellelhető tanítási stratégiák és reprodukív módszerek hátrányait, továbbá kiemelte, hogy a helyesírást elsősorban életközeli és kollaboratív feladatokkal célszerű tanítani, így növelve a tantárgy népszerűségét is.

1. kép

A szimpózium résztvevői (2)

A délutáni szekciót Pethő József, a Miskolci Egyetem főiskolai tanára kezdte meg egy, a helyesírás és a stilisztika kapcsolatát tárgyaló előadással. Körüljárta a variativitás kérdéskörét, illetve kiemelte a helyesírás egyfajta stilisztikai függőségét.

Cs. Nagy Lajos, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem nyugalmazott egyetemi docense *A helyesírási verseny mint a készségfejlesztés és a műveltségközvetítés eszköze* címmel tartott előadásában bemutatta a Kárpát-medencei középiskolai helyesírási verseny múltját és jelenét, továbbá szót ejtett a versenyfeladatok jellegéről, a szövegek összeállításáról és a feladatok értékelésének a folyamatáról is. Kifejtette, hogy javuló tendenciát lehet észlelni a romániai magyar diákok helyesírásában.

Tóth Etelka, a Károli Gáspár Református Egyetem főiskolai tanára a Simonyi Zsigmond helyesírási versenyt járta körül a diákok hibáinak feltérképezésével. Statisztikai adatok segítségével mutatott rá a (felvidéki) diákok leggyakoribb helyesírási hibáira: érdekes módon a betűrendbe sorolás okozta a legtöbb gondot a versenyen részt vevőknek.

N. Császi Ildikó, a Károli Gáspár Református Egyetem docense, a Partiumi Keresztény Egyetem vendégoktatója arra a kérdésre kereste a választ, *Ment-e a helyesírási szótár használata által az érettségi elébb?* Bemutatta a helyesírás értékelését az érettségi vizsgán, az ezt szabályozó minisztériumi rendeletet (OM-rendelet), továbbá felvetette a szótárhasználat lehetősége miatti vitákat, a megosztó vélekedéseket is.

Dőryné Zábrádi Orsolya, a Széchenyi István Egyetem egyetemi adjunktusa a helyesírás-tanítás pandémia utáni problémáival foglalkozott. A SZE Apáczai Csere János Pedagógiai, Humán- és Társadalomtudományi Karának tanító szakára bekerülő hallgatók helyesírási kompetenciáit mérte fel,

illetve hasonlította össze egy év elteltével. A hallgatók eredményei jelentős javulást mutattak a második felmérésben, hiszen az egy teljes akadémiai év eltelte után már legalább egy helyesírási kurzust el kellett végezniük az egyetemen. A szövegértési problémák viszont mindkét felmérés eredményeiben megjelentek.

A szimpózium szervezői, Istók Béla, Lőrincz Gábor és Török Tamás, a Selye János Egyetem adjunktusai *Memóriamankók a helyesírás tanításában* címmel tartottak előadást. A memóriamankók elsősorban a nehézkes helyesírású szavak és kifejezések esetében lehetnek segítségünkre. A SJE TTK hallgatói körében végzett kérdőíves kutatásukban felmérték, hogy a hallgatók hányadrésze találkozott már memóriamankókkal a tanulmányai során, sőt arra is megkérték őket, hogy hozzanak létre saját, kreatív megoldásokat, így például felidéző szavakat, mondatokat, történeteket, álmagyarzatokat és rajzokat (Antalné Szabó 2008).

Végül Lőrincz Gábor, Istók Béla és Lőrincz Julianna – az utóbbi előadó a Selye János Egyetem nyugalmazott egyetemi docense – a nyelvi tájkép felhasználásának lehetőségeit vizsgálta a helyesírás-tanítás viszonylatában. Az előadók az iskolai nyelvi tájképet mint a helyesírásóra egyik jelentős elemét emelték ki, képekkel illusztrálva. Felhívták a figyelmet arra, hogy a tanulók a nyelvi tájkép segítségével is szerezhettek ismereteket a nyelv multimodalitásáról, elemezhetik a nyelvváltozatokat és a helyesírási típushibákat.

Istók Béla, az esemény egyik főszervezője záróbeszédében köszönetet mondott minden előadónak és résztvevőnek a tartalmas és szakmailag gyümölcsöző szimpózium megvalósulásában való együttműködésért. Az elhangzott előadásokat a szervezők konferenciakötetben tervezik megjelentetni.

Irodalom

AkH.¹² = *A magyar helyesírás szabályai*. Tizenkettedik kiadás. Akadémiai Kiadó. Budapest. 2015.

Antalné Szabó Ágnes 2008. A helyesírási kultúra fejlesztésének régi-új technikái. *Anyanyelv-pedagógia* 1. <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=109> (2023. április 11.)

Istók Béla – Lőrincz Gábor – Lőrincz Julianna – Simon Szabolcs (szerk.) 2020. *Tankönyvkutatás – fordított tankönyvek – kétnyelvűség. A Variológiai Kutatócsoport 9. nemzetközi tankönyvkutató szimpóziumának tanulmányai*. Selye János Egyetem. Komárom.

Istók Béla – Simon Szabolcs (szerk.) 2021. *Online oktatás – kontaktoktatás. Edukációs folyamatok és a Covid19. Az SJE TTK Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke mellett működő Variológiai Kutatócsoport X. nemzetközi tudományos szimpóziumának tanulmánykötete*. Selye János Egyetem. Komárom.

Istók Béla – Lőrincz Gábor – Török Tamás (szerk.) 2022. *A virolingvisztika és viroszemiótika aktuális kérdései. Az SJE TTK Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke mellett működő Variológiai Kutatócsoport XI. nemzetközi tudományos szimpóziumának tanulmánykötete*. Selye János Egyetem.

Komárom. <https://pf.ujs.sk/documents/books/Virolingvisztika.pdf?fbclid=IwAR148gTaDeecHqek1K1ePpOqsH9VafMiULsFggAzY-KOVbezA45ubo1cNjM> (2023. április 11.)

Lőrincz Julianna – Simon Szabolcs (szerk.) 2017. *A tankönyvkutatás szakmai, módszertani kérdései. A Variológiai Kutatócsoport 7. nemzetközi tankönyvkutató szimpóziumának tanulmányai.* Selye János Egyetem. Komárom.

Lőrincz Gábor – Lőrincz Julianna – Simon Szabolcs (szerk.) 2018. *A magyar mint anyanyelv, kisebbségi és idegennyelvoktatási kérdései és oktatási segédletei. A Variológiai Kutatócsoport 8. nemzetközi tankönyvkutató szimpóziumának tanulmányai.* Selye János Egyetem. Komárom.

OM-rendelet = 40/2002. (V. 24.) OM-rendelet az érettségi vizsga részletes követelményeiről. <https://njt.hu/jogszabaly/2002-40-20-45> (2023. április 11.)

(1) Helyesírási tanácsadó portál. <https://helyesiras.mta.hu> (2023. április 11.)

(2) VaKu = a Variológiai Kutatócsoport Facebook-oldala. <https://www.facebook.com/variologiai.kutato csoport> (2023. április 11.)

Ribná, Barbara: Report on the international scientific symposium of the Variological Research Group (VaKu)

Az írás szerzőjéről

Ribná Barbara

hallgató

Selye János Egyetem

Komárno

ribnabarbara[kukac]gmail.com